

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ

БУКАЧ МАРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 343.36+343.368

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ**

12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, доцент
Яценко Андрій Миколайович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, професор кафедри
кримінального права і кримінології
факультету № 1.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Хряпінський Петро Васильович,
Державний вищий навчальний заклад
«Національний гірничий університет»,
професор кафедри кримінального права
та кримінології юридичного факультету;

кандидат юридичних наук, доцент
Шинкарьов Юрій Вікторович,
Харківський національний педагогічний
університету ім. Г. С. Сковороди,
завідувач кафедри кримінально-
правових дисциплін.

Захист відбудеться 30 червня 2017 року о 9.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.03 у Харківському національному університеті внутрішніх справ (61080, м. Харків, пр. Льва Ландау, 27).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, пр. Льва Ландау, 27).

Автореферат розісланий 29 травня 2017 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Д. Ю. Кондратов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Конституція України декларує, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами в особі суддів, а у визначених законом випадках – за участю присяжних. Обов'язковість судових рішень є однією з основних засад вітчизняного судочинства. Саме тому суд ухвалює рішення іменем України, а судові рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку, а контроль за його виконанням здійснює суд (ст. ст. 124, 127, п. 9 ч. 3 ст. 129, ст. 129-1 Конституції України). Попри це, аналіз стану виконання судових рішень засвідчує, що наведені конституційні положення дуже часто порушуються. Забезпечення їх дотримання багато в чому залежить від широкого кола правових заходів, особливе місце серед яких займають кримінально-правові. Так, дотриманню обов'язковості виконання юридичними і фізичними особами судових рішень, що набрали законної сили, сприяє закріплення у Кримінальному кодексі (далі – КК) України ст. 382, яка передбачає кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення. Криміналізація умисного невиконання судового рішення, що набрало законної сили, вимагає свого наукового осмислення, адже ст. 382 КК України за час свого існування в Особливій частині КК України зазнала певних змін і уточнень.

У сучасній кримінально-правовій доктрині питання відповідальності за вчинення зазначеного злочину вже були предметом наукових досліджень. Так, окремі проблеми застосування ст. 382 КК України були викладені в наукових працях М. І. Бажанова, А. С. Беніцького, Г. Є. Бершова, В. І. Борисова, О. О. Дудорова, О. І. Заліска, О. М. Литвинова, Л. В. Лобанової, В. І. Луганського, М. В. Мазура, В. П. Мороза, Р. І. Мельника, В. О. Навроцького, В. І. Тютюгіна, В. І. Осадчого, М. І. Хавронюка та ін. В своєму дослідженні дисертант також спирався на загальнотеоретичні положення кримінального права, які розроблялись такими вченими, як: Ю. В. Баулін, С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, О. О. Житний, М. Й. Коржанський, Н. Ф. Кузнєцова, В. М. Куц, Н. А. Орловська, М. І. Панов, А. О. Пінаєв, Ю. А. Пономаренко, Є. О. Письменський, В. П. Тихий, Є. В. Фесенко, В. М. Трубников, В. Я. Тацій, П. Л. Фріс, В. Б. Харченко, П. В. Хряпінський, Ю. В. Шинкар'юв, А. М. Яценко та ін. Ознаки складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України, поряд з ознаками складів злочину, передбачених ст. ст. 388, 389, 389-1 КК України та ін., було піддано аналізу в дисертаціях Г. І. Богонюк «Кримінально-правова характеристика невиконання судового рішення» (2016 р.) та В. А. Головчука «Кримінально-правова охорона порядку виконання судових рішень» (2012 р.). Зазначеними дослідниками проаналізовано генезу розвитку законодавства про кримінальну відповідальність за невиконання судових рішень, зарубіжний досвід кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень, систему складів злочинів, які полягають у невиконанні судового рішення за КК України, а також визначено їх об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Досліджено й деякі питання кваліфікації та призначення покарання за злочини, які полягають у невиконанні судового рішення. Попри це, поза увагою науковців залишилася низка важливих питань, зокрема пов'язаних із загальними засадами застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру за умови вчинення її

уповноваженою особою злочину, передбаченого ст. 382 КК України, можливості звільнення суб'єкта невиконання судового рішення від відбування покарання на підставі закону України про амністію, від призначення покарання (ч.ч. 4 і 5 ст. 74, ст. 86 КК України), від кримінальної відповідальності за нормами, передбаченими ст. ст. 47–49 КК України. Оминули у своїх дослідженнях наведені вище науковці й проблематику звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру за умови визнання факту вчинення злочину, передбаченого ст. 382 КК України.

Додаткової актуальності обраній темі надає прийняття 02.06.2016 р. Верховною Радою України у новій редакції Закону України «Про виконавче провадження», а також Закону України «Про органи та осіб, що здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів». Ця обставина зумовлює необхідність перегляду й уточнення окремих ознак складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України. Актуальність дослідження обумовлена також ще й перспективою появи у законодавстві України такого виду кримінального правопорушення як кримінальний проступок (у трьох із наявних законопроектів щодо його запровадження пропонується передбачене ч. 1 ст. 382 КК України діяння визнати саме кримінальним проступком).

Отже, чимало питань кримінально-правового змісту зазначеної проблематики залишаються не розкритими, а деякі підходи до їх вирішення не є безспірними. Тому дослідження закономірностей і проблем реалізації кримінальної відповідальності та інших заходів кримінально-правового характеру за злочин, передбачений ст. 382 КК України, уявляються вкрай необхідними.

Вищенаведені обставини зумовили вибір теми дисертації, її актуальність і науково-практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження відповідає п.п. 5.15, 5.16 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 років, схвалених рішенням ученої ради Харківського національного університету внутрішніх справ від 23.02.2016 р. (протокол № 2), а також комплексній темі наукових досліджень кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства Харківського національного університету внутрішніх справ на 2014–2018 роки «Протидія злочинності кримінально-правовими та кримінологічними засобами» (номер державної реєстрації 0113U008195).

Тему дисертації затверджено вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 21.02.2014 р. (протокол № 2).

Мета і задачі дослідження. *Мета* дослідження – комплексна розробка проблеми відповідальності та інших заходів кримінально-правового характеру за невиконання судового рішення у її кримінально-правовому аспекті.

Мета зумовлює постановку й необхідність вирішення таких *задач*:

- охарактеризувати історичний розвиток норм про кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення;
- з'ясувати сучасний стан наукової думки про кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення;

- з'ясувати підстави і принципи криміналізації невиконання судового рішення;

- проаналізувати особливості кримінально-правового забезпечення протидії невиконанню судових рішень в зарубіжних країнах;

- надати кримінально-правову характеристику об'єктивним і суб'єктивним ознакам невиконання судового рішення;

- розкрити зміст визначених законом форм кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення та інших заходів кримінально-правового характеру, що можуть бути реалізовані як в межах кримінальної відповідальності, так і поза ними;

- проаналізувати потенційні можливості застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб у випадку невиконання судового рішення їх уповноваженими особами;

- розробити пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення законодавчої регламентації кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку із застосуванням заходів кримінально-правового реагування на вчинення кримінальних правопорушень у сфері правосуддя.

Предметом дослідження є кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових та спеціально-правових методів пізнання об'єктивного світу у їх системному застосуванні, що відповідає об'єкту, предмету, меті і задачам його здійснення. Основу дисертаційного дослідження становить загальнонауковий діалектичний метод пізнання дійсності, який дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту та юридичної форми, здійснювати системний аналіз кримінально-правових норм (усі розділи). Історичний метод застосовано під час ретроспективного дослідження протидії невиконанню судових рішень (підрозділ 1.1). Порівняльно-правовий метод надав можливість з'ясувати особливості законодавчої регламентації кримінальної відповідальності в частині невиконання судового рішення у зарубіжних країнах, з метою використання його позитивних аспектів у вітчизняній практиці протидії невиконанню судового рішення (підрозділ 1.2). Догматичний (формально-логічний) метод забезпечив кримінально-правовий аналіз елементів і ознак складу злочину, що передбачає відповідальність за невиконання судового рішення (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Семантичний метод використовувався для встановлення точного значення та змісту понять «невиконання», «судове рішення», «перешкоджання», «службова особа», «особа, раніше судима», «істотна шкода» та інших, а також для критичного аналізу положень кримінального законодавства за допомогою розроблених наукою прийомів тлумачення (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Системно-структурний метод сприяв визначенню змісту низки ознак, які характеризують склад невиконання судового рішення, з урахуванням положень інших галузей вітчизняного права, а також встановленню співвідношення складу цього злочину із суміжними складами злочинів (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Статистичний та конкретно-соціологічні методи використовувалися для аналізу та узагальнення матеріалів судової практики

(підрозділ 1.3). Використання логіко-юридичного методу надало змогу довести необхідність удосконалення положень кримінального законодавства щодо протидії невиконанню судового рішення (розділ 2, 3).

Комплексне використання вказаних методів наукового пізнання дало змогу вирішити поставлені теоретичні задачі дослідження та надати пропозиції щодо удосконалення законодавчої регламентації кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення.

Нормативною основою дослідження є Конституція України, чинне законодавство України про кримінальну відповідальність, кримінальне процесуальне, цивільне, цивільне процесуальне, господарське процесуальне, адміністративне законодавство України, кримінальне і кримінальне процесуальне законодавство зарубіжних країн.

Науково-теоретичною основою дослідження є публікації вітчизняних і зарубіжних фахівців із кримінального, кримінального процесуального, цивільного права і кримінології.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані Генеральної прокуратури України про зареєстровані в країні злочини (правопорушення), що передбачені ст. 382 КК України, за період з 2013–поч. 2017 рр., дані статистичної звітності Державної судової адміністрації України за цей же період щодо осіб, засуджених за ст. 382 КК України, дані Єдиного державного реєстру судових рішень України щодо ухвалених обвинувальних вироків за вчинення злочину (правопорушення), передбаченого ст. 382 КК України (вивчено 257 судових рішень).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація становить собою наукове дослідження проблем державного реагування на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 382 КК України, у виді покарання та інших заходів кримінально-правового характеру, що можуть бути реалізовані як в межах кримінальної відповідальності, так і поза межами такої відповідальності.

На основі здійсненого дослідження обґрунтовано і сформульовано положення, висновки і пропозиції, які є новими для науки кримінального права і кримінології, або наділені істотними ознаками наукової новизни. До найбільш важливих у теоретичному та практичному аспекті слід віднести такі:

вперше:

– обґрунтовано доцільність віднесення невиконання судового рішення через необережність до кримінальних проступків як проміжного кримінального правопорушення між злочином, передбаченим ч. 1 ст. 382 КК України, й подібними до нього адміністративними правопорушеннями (ст. ст. 185-6, 186-5 КУпАП);

– розроблено перелік заходів виховного характеру, що мають бути застосовані при звільненні від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею на поруки (ст. 47 КК України) особи, яка вчинила злочин, передбачений частиною першою або другою ст. 382 КК України;

– на основі порівняльно-правового аналізу норм про кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення в КК України та в сучасному кримінальному законодавстві європейських країн, з метою запобігання проблем під час кваліфікації розглядуваного злочину, запропоновано ч. 1 ст. 382 КК України

доповнити положеннями такого змісту: «... , за відсутності ознак злочинів, передбачених статтями 164, 165, 166, 388, 389, 389-1, 390, 391, 392, 393, 394, 395 цього Кодексу»;

удосконалено:

– наукову гіпотезу щодо необхідності визнання факту вчинення злочину, передбаченого ст. 382 КК України, підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру, зокрема аргументовано висновок, що безпосередньо до юридичних осіб, вказаних у ч. 2 ст. 96-4 КК України, доцільно застосовувати виключно штраф як захід кримінально-правового характеру;

– доктринальні підходи щодо визначення переліку судових рішень, які можуть визнаватися предметом злочину, передбаченого ст. 382 КК України: а) рішення, ухвала, постанова, вирок, судовий наказ, постановлені судами України, передбаченими Законом України «Про судоустрій і статус суддів»; б) рішення третейського суду, щодо якого компетентним судом України постановлено ухвалу про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду; в) рішення іноземного суду (суду іноземної держави; інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних чи господарських справ; іноземних чи міжнародних арбітражів), дозвіл на примусове виконання якого на території України надано ухвалою компетентного суду; ухвала про виконання вироку суду іноземної держави, міжнародних судових установ; г) рішення Європейського суду з прав людини;

дістало подальший розвиток:

– система аргументів щодо визнання основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 382 КК України, такого різновиду соціальних цінностей як правосуддя в частині повного і своєчасного виконання судових рішень, які ухвалені судами України або Європейським судом з прав людини і набрали законної сили;

– позиція, що об'єктивна сторона складу невиконання судового рішення, що набрало законної сили, характеризується як повним невиконанням, так і неналежним чи частковим його виконанням;

– наукова гіпотеза, що суб'єктивна сторона складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України, характеризується умисною формою вини у виді як прямого, так і непрямого умислу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані:

– у науково-дослідницькій сфері – для подальшої розробки теоретичних і прикладних проблем кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у наукову діяльність Кримінологічної асоціації України від 10.01.2017 р.);

– у правотворчості – при вдосконаленні кримінального законодавства про відповідальність за невиконання судового рішення;

– у правозастосуванні – при кваліфікації та призначенні судами України покарання або звільнення від покарання та кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення;

– у навчальному процесі – при викладанні курсу кримінального права (тема «Злочини проти правосуддя») у вищих навчальних закладах і на факультетах юридичного спрямування, підготовці підручників і навчальних посібників із кримінального права (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес Харківського національного університету внутрішніх справ від 07.02.2017 р.).

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження були обговорені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування» (м. Запоріжжя, 28–29 жовтня 2016 року); «Нове міжнародне право та національне законодавство – нові завдання юридичної науки» (м. Київ, 11–12 листопада 2016 р.); «Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики (м. Одеса, 9–10 грудня 2016 р.). Дослідження за розділами й у цілому проходило обговорення на засіданнях кафедр кримінального права і кримінології факультету № 1 та кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6 ХНУВС.

Публікації. Основні теоретичні положення і результати, практичні рекомендації дисертаційного дослідження знайшли відображення у 8 наукових публікаціях, зокрема, у 5 наукових статтях (з яких 4 опубліковані у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, 1 – у науковому періодичному виданні іншої держави з наряду, з якого підготовлено дисертацію), а також у тезах 3 наукових доповідей.

Структура дисертації зумовлена постановленою метою і задачами дослідження. Робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів і чотири пункти, висновків, списку використаних джерел (244 найменування) і трьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 221 сторінку, із них основний текст займає 188 сторінок, список використаних джерел – 27 сторінок, додатки – 6 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито стан її наукової розробленості, охарактеризовано зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, визначено мету й задачі дослідження, його об'єкт, предмет, методологічні і теоретичні засади, висвітлено наукову новизну одержаних результатів, сформульовано основні положення, що виносяться на захист, розкрито практичне значення отриманих результатів, указано на їх апробацію і публікації.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення» складається із трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Історія розвитку та сучасний стан досліджень кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення»* досліджено історію правового регулювання протидії умисному невиконанню судових рішень. Зазначено, що прообраз ст. 382 КК України знаходить своє закріплення у нормах різних законодавчих пам'яток минулого (Литовські Статути; Соборне Уложення 1649 р.; Права, за якими судиться малоросійський народ; Уложення про покарання

кримінальні та виправні 1845 р., Уложення 1903 р. тощо). Зокрема, перші згадки про захист належного виконання судових рішень можна знайти у нормах Литовського статуту 1529 р. (арт. 11 розділу 6, арт. 13 розділу 1 цієї пам'ятки права). Із розвитком судової системи кількість норм, пов'язаних зі встановленням відповідальності за невиконання судових актів або перешкодження їх виконанню збільшувалась. І хоч норми, які забезпечували порядок виконання судових рішень, ще не були систематизовані та мали ситуативний характер, вони охоплювали значно більшу кількість відносин порівняно із тогочасним російським законодавством. Дисертантом підкреслено, що появи норми, яка б передбачала відповідальність за невиконання судового рішення, подібної до нині чинної ст. 382 КК України, передувало прийняття Верховною Радою України у 2001 році нового КК України.

Вивчення історичного досвіду дозволило засвідчити тенденцію до пом'якшення кримінальної відповідальності за вчинення цього злочину у порівнянні з покаранням за це посягання у правових пам'ятках минулого і в кримінальному законодавстві, наближеному до сьогодення.

Здійснено огляд літературних джерел, публікацій за досліджуваною проблематикою, за результатами якого зроблено висновок, що в сучасній кримінально-правовій науці питання відповідальності за умисне невиконання судового рішення вже були предметом наукових досліджень. Однак, незважаючи на їх очевидну теоретичну і практичну значимість, багато питань, які пов'язані з реалізацією кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення, дослідниками вирішуються досить суперечливо і неоднозначно.

Підрозділ 1.2 «Підстави і принципи криміналізації невиконання судового рішення» присвячено аналізу розроблених теоретиками кримінального права питань підстав і принципів криміналізації суспільно небезпечних діянь. На цій основі піддано аналізу дотримання законодавцем підстав і принципів (правил) криміналізації при запровадженні кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення. Дисертантом доведено, що криміналізація умисного невиконання судового рішення є закономірним і соціально обумовленим кроком законодавця. Зроблено висновок, що запровадження кримінальної відповідальності за це діяння у цілому відповідає розробленим доктриною кримінального права принципам і підставам криміналізації суспільно небезпечних діянь. Попри це зазначено, що не повною мірою вітчизняним законодавцем дотримано принцип повноти складу злочину, а також принцип домірності санкції.

У цьому підрозділі дослідження дисертантом аналізується також проблематика запровадження і подальшого розвитку у кримінальному законодавстві України такого виду кримінального правопорушення, як кримінальний проступок. Звернено увагу на наявні ідеї трансформації передбаченого ч. 1 ст. 382 КК України діяння у кримінальний проступок, що пропонується у кількох відповідних законопроектах. Зроблено висновок, що таким проступком доцільно визнавати лише невиконання судового рішення через необережність.

У *підрозділі 1.3 «Кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення у законодавстві зарубіжних країн»* проведено порівняльно-правовий аналіз законодавства ряду європейських країн і окремих країн-учасниць СНД. Він показав, що норми кримінального законодавства відносно відповідальності за невиконання

судового рішення відрізняються за кількісно-якісними показниками (місцем у структурі КК України й системі об'єктів кримінально-правової охорони, предметом цього злочину, наявністю або відсутністю кваліфікуючих ознак, а також суспільно небезпечних наслідків). Зазначено, що кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення у багатьох зарубіжних країнах взагалі не передбачено (Швеція, Швейцарія, Польща, Голландія, Франція, ФРН, Японія). У країнах, де це діяння криміналізоване, його розміщено в системі злочинів, що мають опосередковане відношення до злочинів проти правосуддя (Іспанія, Данія). В переважній більшості КК зарубіжних країн простежується закріплення різних видів і розмірів покарань за вчинення цього злочину. У окремих КК держав пострадянського простору відсутні кваліфікуючі різновиди цього злочину (виняток становлять кримінальні закони Азербайджану, Республіки Молдова, Республіки Узбекистан, Республіки Казахстан). На думку дисертанта, використання позитивного досвіду текстуального закріплення у законодавстві зарубіжних країн норм, які є подібними до ст. 382 КК України, є додатковим аргументом на користь доцільності удосконалення ч. 1 ст. 382 КК України шляхом уточнення її диспозиції.

Розділ 2 «Кримінально-правова характеристика складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України» містить три підрозділи і чотири пункти.

Підрозділ 2.1 «Об'єктивні ознаки невиконання судового рішення» складається з двох пунктів.

У пункті 2.1.1 «Об'єкт і предмет невиконання судового рішення» дисертантом проаналізовано різні наукові погляди на проблематику об'єкта злочину. Зазначено, що родовим об'єктом невиконання судового рішення є такий різновид соціальних цінностей, як правосуддя, а саме – правозастосовна діяльність суду з розгляду і вирішення у встановленому законом порядку цивільних, господарських, адміністративних справ і кримінальних проваджень, що належать до його компетенції, з метою охорони прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб та інтересів держави. Видовим об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 382 КК України, є соціальні цінності у сфері правосуддя в частині своєчасного і належного виконання судових рішень, ухваленими судами України в загальному та особливому порядку та таких, що набрали законної сили, а також судових рішень, ухвалених в загальному порядку Європейським судом з прав людини. Основним безпосереднім об'єктом цього злочину є правосуддя в частині повного і своєчасного виконання судових рішень, ухвалених судами України або Європейським судом з прав людини у загальному порядку і таких, що набрали законної сили. Додатковим обов'язковим об'єктом злочину є права і свободи людини й громадянина, власність, порядок службової діяльності посадових осіб підприємств, установ та організацій, порядок виконання службовими особами своїх повноважень, а також міжнародний авторитет Української держави.

Дисертантом доводиться, що в межах кримінального провадження відповідальність за злочин, передбачений ст. 382 КК України, настає у разі засудження особи обвинувальним вироком лише до таких видів покарань, як: 1) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; 2) службові обмеження для військовослужбовців; 3) конфіскація майна;

4) арешт; 5) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; 6) довічне позбавлення волі. Невиконання інших видів покарань тягне кримінальну відповідальність за ст. 382 КК України лише у разі їх призначення внаслідок заміни, викладеній у формі ухвали суду. Злочини, передбачені ст.ст. 388, 389, 389-1, 390 КК України, разом зі ст. 382 КК України, становлять систему правопорушень, які полягають у невиконанні певних видів покарань, конкретний вид і розмір яких індивідуалізований обвинувальним вирокком суду у загальному або особливому порядку кримінального провадження. Автор робить висновок, що назва ст. 382 КК України «Невиконання судового рішення» охоплює лише дії, які передбачені цією статтею.

Зазначено, що предметом злочину, передбаченого ст. 382 КК України, є: а) рішення, ухвала, постанова, вирок, судовий наказ, постановлені судами України, передбаченими Законом України «Про судоустрій і статус суддів»; б) рішення третейського суду, щодо якого компетентним судом України постановлено ухвалу про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду; в) рішення іноземного суду (суду іноземної держави; інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних чи господарських справ; іноземних чи міжнародних арбітражів), дозвіл на примусове виконання якого на території України надано ухвалою компетентного суду; ухвала про виконання вироку суду іноземної держави, міжнародних судових установ; г) рішення Європейського суду з прав людини.

У пункті 2.1.2 «Об'єктивна сторона невиконання судового рішення» наведено існуючі в літературі погляди щодо розуміння обов'язкових і факультативних ознак об'єктивної сторони злочину. Дисертантом зазначено, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 382 КК України, може характеризуватися: 1) невиконанням судового рішення, що набрало законної сили, або перешкоджанням його виконанню (ч.ч. 1, 2 ст. 382 КК України); 2) невиконанням судового рішення, що набрало законної сили, або перешкоджанням його виконанню та заподіянням істотної шкоди охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб; 3) невиконанням рішення Європейського суду з прав людини (ч. 4 ст. 382 КК України).

Обґрунтовано, що об'єктивна сторона невиконання судового рішення може виражатися не тільки у повному невиконанні судових рішень, що набрали законної сили, а ще й у неналежному (частковому) їх виконанні, що доцільно відобразити в диспозиції ст. 382 КК України. Пропонується передбачити кримінальну відповідальність не лише за невиконання службовою особою рішення Європейського суду з прав людини, а й за неналежне його виконання службовою особою, а також за перешкоджання службовою особою його виконанню.

Зазначено, що злочин, передбачений ч.ч. 1, 2, 4 ст. 382 КК України, є закінченим з моменту невиконання або неналежного виконання судового рішення або з моменту перешкоджання його виконанню. При цьому момент закінчення злочину, передбаченого ч.ч. 1, 2, 3 або 4 ст. 382 КК України, пов'язаний зі строком, встановленим виконавцем або законом, а також різновидом судового рішення. Злочин, передбачений ч. 3 ст. 382 КК України, у разі заподіяння істотної шкоди охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським

інтересам або інтересам юридичних осіб, вважається закінченим з моменту настання суспільно небезпечних наслідків. Автором доводить, що під істотною шкодою у ч. 3 ст. 382 КК України слід розуміти значну шкоду, тобто реальну майнову шкоду у вигляді витрат певного розміру.

Підрозділ 2.2 «Суб'єктивні ознаки невиконання судового рішення» складається з двох пунктів.

У *пункті 2.2.1 «Суб'єкт невиконання судового рішення»* визначено ознаки суб'єкта невиконання судового рішення. З'ясовано, що суб'єкт розглядуваного злочину може бути як загальним, так і спеціальним. Зокрема, за ч. 1 ст. 382 КК України: а) спеціальний суб'єкт – особа, зобов'язана виконати судове рішення за наявності реальної можливості його виконання, б) загальний суб'єкт – фізична осудна особа, яка на момент його вчинення досягла 16-річного віку у разі перешкоджання виконанню судового рішення. За ч. 2 ст. 382 КК України суб'єкт спеціальний – службова особа, незалежно від наявності обов'язку та реальної можливості виконати судове рішення. За ч. 3 ст. 382 КК України: суб'єкт спеціальний – службова особа, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище; особа, раніше судима за злочин, відповідальність за вчинення якого передбачена цією статтею, незалежно від наявності обов'язку та реальної можливості виконання судового рішення; загальний суб'єкт (у разі перешкоджання судового рішення, із заподіянням істотної (значної) шкоди вказаним у цій частині статті правам, свободам чи інтересам) – фізична осудна особа, яка на момент його вчинення досягла 16-річного віку. За ч. 4 ст. 382 КК України: спеціальний суб'єкт – службова особа передбачених законодавством України органів, відповідальних за забезпечення представництва України в Європейському суді з прав людини та координацію виконання його рішень.

У підрозділі підтримується і додатково обґрунтовується наукова гіпотеза, що вчинення злочину, передбаченого ст. 382 КК України, доцільно визнавати підставою для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру. З огляду на це, юридичну особу, зазначену у ч. 2 ст. 96-4 КК України, за умови визнання цього факту, можна буде вважати суб'єктом кримінально-правового впливу в межах кримінально-правових відносин (тим більше, що, виходячи з приписів розділу XIV-1 Загальної частини КК України для цього наявні всі підстави).

У *пункті 2.2.2 «Суб'єктивна сторона невиконання судового рішення»* досліджуються загальні питання суб'єктивної сторони як елемента складу злочину. розглянуто ознаки суб'єктивної сторони зазначеного посягання та здійснено їх характеристику. Зазначено, що умисна форма вини, у разі вчинення злочину, передбаченого ч.ч. 1, 2, 4 ст. 382 КК України, має характеризуватися наявністю не лише прямого, але й непрямого умислу. Суб'єкт злочину, передбаченого ч.ч. 1, 2, 4 ст. 382 КК України, повинен: а) усвідомлювати, що в результаті своєї бездіяльності він не виконує судове рішення, яке набрало законної сили, або внаслідок активної поведінки (дії) перешкоджає його виконанню, б) передбачати, що в результаті такої бездіяльності або дії можуть бути порушені інтереси правосуддя в частині належного виконання судових рішень або права і свободи громадян, державні чи громадські інтереси або інтереси юридичних осіб, а також заподіяна майнова шкода

громадянам, державі або юридичним особам, і в) бажати або свідомо припускати, що внаслідок вчинюваних ним дій чи бездіяльності такі наслідки настануть. Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 3 ст. 382 КК України, у разі заподіяння істотної (значної) шкоди охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, щодо цих суспільно небезпечних наслідків може виражатися в умисній або необережній формі вини. Мотив і мета невиконання судового рішення, що набрало законної сили, на кваліфікацію вчиненого не впливають, однак обов'язково підлягають з'ясуванню та доведенню, що є необхідним для індивідуалізації заходів кримінально-правового впливу.

Розділ 3 «Форми кримінальної відповідальності та інших заходів кримінально-правового характеру за невиконання судового рішення» містить три підрозділи.

У підрозділі 3.1 «Покарання за невиконання судового рішення. Застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб у випадку невиконання судового рішення їх уповноваженими особами з урахуванням загальних правил їх призначення» аналізується поняття кримінальної відповідальності та покарання за невиконання судового рішення, що набрало законної сили. Досліджуються покарання у вигляді штрафу, позбавлення волі, а також позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, які суд може призначити за вчинення цього злочинного посягання із урахуванням загальних і спеціальних засад їх призначення.

Вказується, що санкції ст. 382 КК України належать до альтернативних та доводиться, що в ч.ч. 2, 3, 4 ст. 382 КК України вони містять значні недоліки й не відповідають сучасним науковим розробкам теорії пеналізації. Зокрема, у санкціях ч.ч. 3 і 4 аналізованої статті наявна велика амплітуда між нижчими та вищими межами покарання у вигляді позбавлення волі. Ця обставина унеможлиблює уніфікацію призначення покарання за цей злочин.

Аналізуються питання застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб у випадку невиконання судового рішення їх уповноваженими особами, із урахуванням загальних засад їх призначення.

У підрозділі 3.2 «Звільнення від покарання за невиконання судового рішення» розглядаються різні наукові підходи щодо визначення поняття звільнення від покарання. Дисертантом досліджуються підстави і умови звільнення особи, яка вчинила порушення належного порядку виконання судових рішень, від покарання за ч. 4 ст. 74, ст.ст. 75–78, ст. 86 КК України. Аналізується практика застосування вказаних законодавчих положень. Наголошено, що реалізація таких видів звільнення від покарання, як звільнення від призначення покарання, звільнення від відбування покарання з випробуванням та звільнення від відбування покарання на підставі закону України про амністію є дієвим і ефективним заходом державного реагування на порушення кримінально-правової заборони, передбаченої ст. 382 КК України.

У підрозділі 3.3 «Звільнення від кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення та звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру за умови визнання факту вчинення злочину, передбаченого ст. 382 КК України, підставою для застосування до юридичної особи

таких заходів» розглянуто особливості застосування положень ст.ст. 47, 48, 49 КК України щодо особи, яка вчинила невиконання судового рішення. Проаналізовано підстави й умови звільнення від кримінальної відповідальності за вказаними нормами у разі вчинення злочину, передбаченого ст. 382 КК України. Запропоновано перелік заходів виховного характеру, що обов'язково мають бути застосовані у разі звільнення суб'єкта невиконання судового рішення від кримінальної відповідальності за ст. 47 КК України. У цьому підрозділі дослідження також обґрунтовується необхідність звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру на підставі ст. 96-5 КК України у разі звільнення її уповноваженої особи (суб'єкта невиконання судового рішення) від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК України).

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснене теоретичне узагальнення і запропоноване нове вирішення наукового завдання, що полягає у розробці питань кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення та формулюванні пропозицій, спрямованих на вдосконалення положень КК України. На підставі проведеного аналізу отримано нові науково обґрунтовані висновки і пропозиції щодо відповідних положень КК України та практики його застосування, зокрема:

1. Протягом століть правові норми про кримінальну відповідальність за порушення порядку виконання судових рішень змінювались поступово, залежно від розвитку судової системи та правосуддя взагалі. Дослідження історичного аспекту кримінальної відповідальності за порушення порядку виконання судового рішення на українських землях засвідчує тенденцію до пом'якшення кримінальної відповідальності за вчинення цього злочину.

2. У доктрині кримінального права питання відповідальності за невиконання судового рішення вже були предметом наукових досліджень. Однак, незважаючи на їх очевидну теоретичну і практичну значимість, наявні на сьогодні праці не вирішують багатьох теоретичних і практичних проблем, які накопичились у сфері встановлення і застосування підстав кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення.

3. Запровадження кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення (ст. 382 КК України) відповідає підставам і принципам криміналізації суспільно небезпечних діянь, розроблених доктриною кримінального права, за винятком принципу повноти складу злочину та принципу домірності санкції статті. Ця обставина дозволяє стверджувати, що кримінально-правова заборона, передбачена ст. 382 КК України, потребує удосконалення.

4. У законодавстві багатьох зарубіжних країни норми щодо відповідальності за невиконання судового рішення суттєво відрізняються за кількісно-якісними показниками (місцем у структурі КК України і системі об'єктів кримінально-правової охорони, предметом цього злочину, наявністю або відсутністю кваліфікуючих ознак, а також суспільно небезпечних наслідків).

5. За результатами проведеної кримінально-правової характеристики об'єктивних і суб'єктивних ознак невиконання судового рішення запропоновано родовим об'єктом невиконання судового рішення вважати такий різновид соціальних цінностей як правосуддя, основним безпосереднім об'єктом цього злочину – правосуддя в частині повного і своєчасного виконання судових рішень, ухвалених судами України або Європейським судом з прав людини у загальному порядку, що набрали законної сили, додатковим обов'язковим об'єктом – права і свободи людини і громадянина, власність, порядок службової діяльності посадових осіб підприємств, установ та організацій, порядок виконання службовими особами своїх повноважень, а також міжнародний авторитет Української держави.

Предметом злочину, передбаченого ст. 382 КК України, є: а) рішення, ухвала, постанова, вирок, судовий наказ, постановлені судами України, передбаченими Законом України «Про судоустрій і статус суддів»; б) рішення третейського суду, щодо якого компетентним судом України постановлено ухвалу про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду; в) рішення іноземного суду (суду іноземної держави; інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних чи господарських справ; іноземних чи міжнародних арбітражів), дозвіл на примусове виконання якого на території України надано ухвалою компетентного суду; ухвала про виконання вироку суду іноземної держави, міжнародних судових установ; г) рішення Європейського суду з прав людини.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 382 КК України, може характеризуватися: 1) невиконанням судового рішення, що набрало законної сили, або перешкоджанням його виконанню (ч. 1, 2 ст. 382 КК України); 2) невиконанням судового рішення, що набрало законної сили, або перешкоджанням його виконанню, заподіянням істотної шкоди охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, причинним зв'язком між вказаною дією чи бездіяльністю та наслідками (ч. 3 ст. 382 КК України); 3) невиконанням рішення Європейського суду з прав людини (ч. 4 ст. 382 КК України).

Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 382 КК України, може бути як загальним (ч. 1 ст. 382 КК України, ч. 3 ст. 382 КК України – у разі перешкоджання судового рішення, із заподіянням істотної (значної) шкоди вказаним у цій частині статті правам, свободам чи інтересам), так і спеціальним (ч.ч. 1, 2, 3, 4 ст. 382 КК України).

Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 382 КК України, може характеризуватися умисною виною у виді не тільки прямого, але і непрямого умислу (ч.ч. 1, 2, 4 ст. 382 КК України). Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 3 ст. 382 КК України, у разі заподіяння істотної (значної) шкоди охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, щодо цих суспільно небезпечних наслідків може характеризуватися умисною або необережною формою вини.

6. У межах, встановлених у відповідній санкції ст. 382 КК України, покарання має призначатися із урахуванням загальних та спеціальних засад та вироблених доктриною кримінального права рекомендацій щодо його призначення. Суд також має право у межах відповідної санкції ст. 382 КК України при призначенні

покарання керуватись власним розсудом. При цьому санкції цієї статті містять значні недоліки і не відповідають сучасним науковим розробкам теорії пеналізації. З метою їх усунення пропонуються зміни чинного кримінального законодавства.

Успішне виконання завдань, які стоять перед КК України у випадку вчинення злочину, передбаченого ст. 382 КК України, може бути досягнуто не лише за умови застосування до його суб'єкта кримінальної відповідальності, але й у випадку звільнення такого суб'єкта від призначення покарання (ч.ч. 4 і 5 ст. 74 КК України), його відбування (ст.ст. 75, 86 КК України), а також від такої відповідальності за ст. ст. 47, 48, 49 КК України.

7. У КК України доцільно визнати вчинення уповноваженою особою юридичної особи злочину, передбаченого ст. 382 КК України, підставою для застосування до юридичної особи такого заходу кримінально-правового характеру як штраф. З огляду на це суд має застосовувати штраф до юридичної особи у межах, встановлених у ч. 2 ст. 96-7 КК України, з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого уповноваженою особою злочину, який характеризує ступінь тяжкості злочинного наміру та розмір завданої шкоди, а також окремо вжитих юридичною особою заходів для запобігання злочину.

8. На підставі викладеного пропонується до чинного законодавства про кримінальну відповідальність внести такі зміни і доповнення:

а) Статтю 382 КК України викласти в такій редакції:

1) *«Стаття 382. Невиконання судового рішення*

1. *Умисне невиконання або неналежне виконання у встановлений виконавцем або законом строк вироку, рішення, ухвали, постанови суду, судового наказу, що ухвалені судами України та набрали законної сили, або перешкодження їх виконанню, за відсутності ознак злочинів, передбачених статтями 164, 165, 166, 388, 389, 389-1, 390, 391, 392, 393, 394, 395 цього Кодексу –*

карається штрафом від двох до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. *Ті самі дії, вчинені службовою особою, –*

караються штрафом від трьох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. *Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або якщо вони заподіяли значну шкоду охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, –*

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. *Умисне невиконання або неналежне виконання у встановлений виконавцем або законом строк рішення Європейського суду з прав людини або перешкодження його виконанню, вчинене службовою особою, –*

карається позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка:

Значною шкодою у цій статті вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімумів доходів громадян.

б) До Закону України «Про кримінальні проступки» або до Книги 2 Особливої частини КК України «Кримінальні проступки» пропонується включити норму наступного змісту:

«Стаття... Необережне невиконання або неналежне виконання судового рішення

1. Необережне невиконання або неналежне виконання у встановлений виконавцем або законом строк вироку, рішення, ухвали, постанови суду, судового наказу, що ухвалені судами України та набрали законної сили, –

карається ...

2. Необережне невиконання або неналежне виконання у встановлений виконавцем або законом строк рішення Європейського суду з прав людини, вчинене службовою особою, –

караються ...».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Букач М. А. Зарубежний опыт законодательной регламентации уголовной ответственности за неисполнение судебного решения / М. А. Букач // *Legia si Viata*. – 2015. – № 2. – С. 103–106.

2. Букач М. О. Історія запровадження кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення / М. О. Букач // *Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Сер. : Юридичні науки*. – 2015. – Вип. 6. – Т. 3. – С. 15–19.

3. Букач М. О. Підстави і принципи запровадження кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення / М. О. Букач // *Наук. вісн. Ужгор. нац. ун-ту. Сер. : Право*. – 2016. – Вип. 41. – Т. 2. – С. 98–103.

4. Букач М. О. Звільнення суб'єкта невиконання судового рішення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею його на поруки: теоретико-прикладний аспект / М. О. Букач // *Науковий вісник публічного та приватного права*. – 2016. – № 2. – С. 43–49.

5. Букач М. О. Об'єкт злочину, передбаченого ст. 382 КК України / М. О. Букач // *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. – 2016. – № 2. – С. 56–61.

6. Букач М. О. Звільнення від кримінальної відповідальності та призначення покарання за умисне невиконання судового рішення (ст. 48, ч. 4 ст. 74 КК України) / М. О. Букач // *Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 28–29 жовтня 2016 року)*. – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. – С. 75–78.

7. Букач М. О. Заходи кримінально-правового характеру щодо суб'єкта умисного невиконання судового рішення / М. О. Букач // Нове міжнародне право та національне законодавство – нові завдання юридичної науки: Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11–12 листопада 2016 р.). – К.: Центр правових наукових досліджень, 2016. – С. 118–121.

8. Букач М. О. Перспективи запровадження можливості застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб у випадку невиконання судового рішення їх уповноваженими особами / М. О. Букач // Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Україна, 9–10 грудня 2016 р.) – Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2016. – С. 115–118.

АНОТАЦІЇ

Букач М. О. Кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2017.

Дисертація присвячена проблемам кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення. У роботі розкрито питання відповідності досліджуваної норми підставам та принципам криміналізації суспільно небезпечних діянь, порівняльно-правового аналізу законодавства зарубіжних країни щодо кримінальної відповідальності за вчинення цього злочину. Здійснено кримінально-правову характеристику об'єктивних і суб'єктивних ознак невиконання судового рішення, охарактеризовано форми кримінальної відповідальності та інших заходів кримінально-правового характеру за злочин, передбачений ст. 382 КК України. У результаті проведеного дослідження, з урахуванням досвіду зарубіжних країн, сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинної законодавчої конструкції ст. 382 КК України шляхом внесення у її зміст відповідних змін і доповнень.

Ключові слова: криміналізація, кримінальна відповідальність, невиконання судового рішення, вирок, ухвала, постанова, перешкодження.

Букач М. А. Уголовная ответственность за неисполнение судебного решения. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков, 2017.

Диссертация посвящена проблемам уголовной ответственности за неисполнение судебного решения. В работе раскрыт вопрос соответствия исследуемой нормы основаниям и принципам криминализации общественно опасных деяний. Проведен сравнительно-правовой анализ законодательства зарубежных стран относительно уголовной ответственности за совершение этого

преступления. Осуществлена уголовно-правовая характеристика объективных и субъективных признаков невыполнения судебного решения, охарактеризованы формы уголовной ответственности и иных мер уголовно-правового характера за преступление, предусмотренное ст. 382 УК Украины. В частности отмечено, что объективная сторона преступления, предусмотренного ст. 382 УК Украины, может характеризоваться: 1) невыполнением судебного решения, вступившего в законную силу или препятствованием его исполнению (ч.ч. 1, 2 ст. 382 УК Украины); 2) невыполнением судебного решения, вступившего в законную силу или препятствованием его исполнению, путем причинения существенного вреда охраняемым законом правам и свободам граждан, государственным, или общественным интересам, или интересам юридических лиц и причинной связью между указанным действием и бездействием и последствиями; 3) невыполнением решения Европейского суда по правам человека (ч. 4 ст. 382 УК Украины). Предложено субъекта преступления, предусмотренного ст. 382 УК Украины, рассматривать как общего (ч. 1 ст. 382 УК Украины, ч. 3 ст. 382 УК Украины – в случае воспрепятствования исполнению судебного решения, с причинением существенного (значительного) ущерба указанным в этой части статьи правам, свободам или интересам), и как специального (ч.ч. 1, 2, 3, 4 ст. 382 УК Украины). При условии признания факта совершения преступления, предусмотренного ст. 382 УК Украины, основанием для применения к юридическому лицу мер уголовно-правового характера, юридическое лицо, указанное в ч. 2 ст. 96-4 УК Украины, предложено считать субъектом уголовно-правового воздействия в рамках уголовно-правовых отношений. Доказано, что субъективная сторона преступления, предусмотренного ст. 382 УК Украины, может характеризоваться умышленной виной в виде не только прямого, но и косвенного умысла (ч.ч. 1, 2, 4 ст. 382 УК Украины). Субъективная сторона преступления, предусмотренного ч. 3 ст. 382 УК Украины, в случае причинения существенного (значительного) вреда охраняемым законом правам и свободам граждан, государственным или общественным интересам, или интересам юридических лиц, в отношении этих общественно опасных последствий может характеризоваться умышленной или неосторожной формой вины.

Указано, что сферу противодействия неисполнению судебного решения не следует ограничивать только исключительно принудительными мерами уголовно-правового характера, поскольку надлежащее обеспечение охраны интересов правосудия также может быть осуществлено и благодаря использованию поощрительных мер, которые реализуются не только в рамках уголовной ответственности (ч.ч. 4 и 5 ст. 74, ст.ст. 75–78, 86 УК Украины), но и за пределами такой ответственности (ст.ст. 47–49 УК Украины).

В результате проведенного исследования, с учетом положительного опыта зарубежных стран, сформулированы предложения относительно усовершенствования действующей законодательной конструкции ст. 382 УК Украины, путем внесения в нее соответствующих изменений и дополнений.

Ключевые слова: криминализация, уголовная ответственность, неисполнение судебного решения, приговор, определение, постановление, воспрепятствование.

Bukach M. O. Criminal liability for not fulfilling a court decision. – *Published as manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law, Speciality 12.00.08. – Criminal Law and Criminology; Criminal Executive Law. – Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2017.

The thesis deals with the problems of criminal liability for not executing a court decision. The question of conformity of the investigated norm to the bases and principles of criminalization of socially dangerous acts is revealed in this work. The comparative legal analysis of the legislation of foreign countries regarding the criminal liability for committing crime is carried out. The criminal and legal characteristic of the objective and subjective signs of non-fulfillment of the court decision is carried out. The forms of the criminal liability and other criminal and legal measures for committing the crime in accordance with Article# 382 of the Criminal Code of Ukraine are described.

As a result of the research, taking into account the positive experience of foreign countries the proposals to improve the current legislative Article# 382 of the Criminal Code of Ukraine by making appropriate changes and additions in its content are formulated.

Keywords: criminalization, criminal liability, non-fulfillment of a court decision, verdict, determination, resolution, obstruction.

Підписано до друку 19.05.2017 р. Папір офсетний. Друк офсетний.
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет внутрішніх справ,
пр. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.

Друкарня Харківського національного університету внутрішніх справ
61080, м. Харків, пр. Льва Ландау, 27.